

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA), Hamar

Gry Flindrum

Bacheloroppgave

Du og jeg, for evig og alltid.

Vennskap mellom barn, og hvordan personalet kan være med å påvirke dette.

You and I, forever and ever.

Friendship between children and how the staff can influence this.

Barnehagelærerutdanning samlingsbasert 2014-2017

Vår 2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Norsk sammendrag

Tittel: Du og jeg, for evig og alltid: Vennskap mellom barn, og hvordan personalet kan være med å påvirke dette	
Forfatter: Gry Flindrum	
År: 2017	Sider: 35
Emneord: Vennskap, refleksjon, rollemodeller, sosialkompetanse og samspill.	
Sammendrag: Vennskap mellom barn i barnehagen er et lite belyst tema innenfor pensum for barnehagelærerutdanningen. Dette er noe jeg anser som viktig, så denne oppgaven tar for seg vennskap mellom barn og hvordan personalet kan være med å påvirke dette, positivt eller negativt. Jeg ser på hvorfor vennskap mellom barn er viktig med tanke på sosialkompetanse og videre utvikling senere i livet. Ved å bruke teori, intervjuer og egen erfaring vil denne oppgaven se nærmere på hva slags konsekvenser personalets pedagogiske grunnsyn påvirker barnas muligheter til å danne og/eller holde på eksisterende vennskap.	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: You and I, forever and ever:

Friendship between children and how the staff can influence this.

Authors: Gry Flindrum

Year:

2017

Pages:

35

Keywords:

Friendship, reflection, role models, social skills and interaction.

Summary:

Friendship between children in the kindergarten is a little illuminated theme within the curriculum for kindergarten teachers education. This is something that I consider important, so this task involves friendship between children and how the staff can influence this, either positively or negatively. I look at why friendship between children is important in terms of social competence and further development later in life. By using theory, interviews and own experience, this task will look into what consequences the staff's educational approaches affect the children's ability to form and / or maintain existing friendships

---

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	2
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	3
INNHold	4
FIGURLISTE	6
FORORD	7
1. INNLEDNING	8
1.1 FØRFORSTÅELSE OG BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA.....	8
1.2 PROBLEMSTILLING.....	8
1.3 AVGRENSING AV OPPGAVEN OG PRESISERING AV PROBLEMSTILLING	9
1.4 BEGREPSAVKLARING	9
1.4.1 <i>Pedagogisk grunnsyn</i>	9
1.4.2 <i>Sosial kompetanse</i>	10
1.4.3 <i>Anerkjennelse</i>	10
1.5 OPPBYGNING AV OPPGAVEN	10
2. TEORI	11
2.1 HVA KAN VENNSKAP VÆRE?	11
2.2 VENNSKAP I OFFENTLIGE DOKUMENTER	12
2.3 VENNSKAP, HVORFOR DET?.....	12
2.3.1 <i>Det viktige samspillet, sosial kompetanse</i>	12
2.3.2 <i>Senere i livet</i>	13
2.3.3 <i>Mead – utvikling av selvbevisstheten</i>	14
2.3.4 <i>Maslows behovspyramide</i>	14
2.4 PERSONALETS ROLLE	15

2.4.1	<i>Rollemodeller</i>	17
2.4.2	<i>Anerkjennelse</i>	17
3.	METODE	19
3.1	HVA ER EN METODE	19
3.2	BEGRUNNELSE FOR VALG AV METODE	19
3.2.1	<i>Fordeler og ulemper ved intervju</i>	20
3.3	VALIDITET OG RELIABILITET	21
3.4	VALG AV INFORMANTER	22
3.5	ETIKK I FORBINDELSE MED DATAINNSAMLING	22
4.	DRØFTING	24
4.1	HVA ER VENNSKAP?	24
4.2	VENNSKAP I OFFENTLIGE DOKUMENTER	25
4.3	VENNSKAP, HVORFOR DET?.....	25
4.4	PERSONALETS ROLLE.....	26
4.4.1	<i>Måltid</i>	27
5.	AVSLUTNING	30
	LITTERATURLISTE	32
	VEDLEGG	34
	VEDLEGG 1. INTERVJUGUIDE.....	34

Figurliste

Figur 1 Maslows behovspyramide	15
--------------------------------------	----

Forord

Denne bacheloroppgaven er den avsluttende delen av min utdannelse på Høgskolen i Innlandet, avdeling Hamar, Bachelor barnehagelærer. Det har vært en spennende og lærerik prosess. Jeg har i løpet av dette halve året fått større innsikt og forståelse for jobben jeg nå skal utføre, og ikke minst har jeg fått lyst til å lære mer.

Først vil jeg takke min veileder Anniken Lind for hjelp og støtte underveis i prosessen, hun har komme med mange flotte innspill og råd. Fått meg til å reflektere og finne ut hva jeg egentlig ønsker med oppgaven.

Videre vil jeg takke studiegruppen min for at dere har vært der for meg hele veien, ikke bare når vi har skrevet bachelor, men igjennom alle 3 årene av studiet. Vi utfyller hverandre på en god måte, og har stått sammen hele veien. Ranja og Yvonne, jeg er glad i dere, uten dere hadde jeg aldri kommet i mål!

Og til slutt vil jeg takke min fantastiske datter, Millie, som alltid er blid, hjelpsom og positiv innstilt til skolen, selv om hun har en mamma som i perioder ikke bare er mentalt fraværende men også fysisk. Jeg er den heldigste mammaen i verden! Jeg vil også takke kjæresten min som har stilt opp hele veien. Og jeg må ikke glemme mamma og pappa som har gjort dette mulig, tusen takk til mamma som «presset» meg til å starte, for alle de timene du har passet Millie mens jeg har studert eller vært på Hamar, for alle oppgavene du har lest og for alle de oppmuntrende ordene du har kommet med underveis.

Tusen takk for at dere hadde troen på meg alle sammen!

Gry Flindrum

Nordkisa, mai 2017

1. Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere min forforståelse og bakgrunn for valg av tema. Videre vil jeg beskrive problemstillingen, avgrense og presisere den. Og til slutt vil jeg avklare begrep og redegjøre for oppgavens oppbygning.

1.1 Forforståelse og begrunnelse for valg av tema.

I de siste årene har jeg sett at ordet vennskap til stadighet dukker opp i media med tanke på barn i barnehage og barneskole. Enkelte skoler har fokus på at alle skal ha en venn, og i den forbindelse har de satt i gang diverse tiltak som for eksempel vennebenker og vennebamser. Skolene har også et tiltak som heter Trivselsprogrammet (Trivselsleder, s.a.) hvor tillitsvalgte elever har ansvar for å være mobbefrie trivselsledere. I media har jeg sett at NRK Super har en kampanje som heter BlimE! Flere barnehager har også fokus på vennskap, måten de driver på og visjonen viser dette. For eksempel skriver barnehagekjeden FUS (FUS, s.a.) i sin visjon «Sammen gir vi barndommen verdi; lek og glede hverdagsmagi og vennegaranti». Det siste begrepet i visjonen har fått meg til å undre meg over, kan man virkelig gi vennegaranti? Er det personalet¹ som skal bestemme hva som er vennskap eller hvem som er en venn, eller er det barna som skal definere det selv? Disse tankene gjorde at jeg fikk lyst til å fordype meg i dette temaet. Etter å ha jobbet i barnehage ser jeg jo at personalet har stor makt når det gjelder barns muligheter for å utvikle og beholde vennskap. Flere ganger har jeg opplevd at personalet bevist går inn og ødelegger vennskap mellom barn fordi de ser på det som utfordrende og konfliktfylt. Enten ved at de deler venner i overflytning fra liten avdeling til stor, eller at de skiller venner konsekvent i alle situasjoner hvor de har mulighet.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen min var opprinnelig vennskap mellom barn. Da jeg startet med denne oppgaven ønsket jeg å skrive om vennskap mellom barn, men etter hvert fant jeg ut at det jeg interesserte meg for var personalets syn på barns vennskap. Hvordan det legges til rette for

---

¹ Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke betegnelsen personalet og ikke voksen om de som jobber i barnehagen. Men når jeg gjengir det informanter sier, eller det kildene skriver bruker jeg den betegnelse de benytter.

---

vennskap i barnehagen, både i hverdagssituasjoner og i større aktiviteter. Med utgangspunkt i dette ble min problemstilling slik:

Hvorfor er vennskap mellom barn viktig, og på hvilke måter kan personalets holdninger påvirke barns muligheter for vennskap?

1.3 Avgrensning av oppgaven og presisering av problemstilling

For å avgrense oppgaven min har jeg valgt i hovedsak å se på personalet, holdninger og hvordan de er i relasjon med barn. Barn er barn, og leker med dem de har lyst til, det er jeg som barnehagelærer som legger føring og påvirker barna. Handler personalet ut i fra egne behov og ønsker, deres pedagogiske grunnsyn eller ut fra hvem de «liker best»? Det er lite forskning og teori om vennskap mellom barn i barnehagen, men de siste årene har det kommet litt, blant annet Greve (2009) har vist interesse for dette tema. I min oppgave benytter jeg meg av hennes kunnskaper, samtidig som jeg legger vekt på sosialt samspill, anerkjennelse, Maslow (Gunnestad, 2014) og Mead (1952).

1.4 Begrepsavklaring

For å skape en felles forståelse om hva jeg skriver om i denne oppgaven vil jeg i dette kapittelet forklare ordene pedagogisk grunnsyn, sosial kompetanse og anerkjennelse.

1.4.1 Pedagogisk grunnsyn

Når jeg i denne oppgaven skriver om pedagogisk grunnsyn mener jeg måten personalet arbeider på, hva de legger til grunn for de valgene de gjør. Hvilket syn de har på barn, deres verdier, normer og danning. Hvordan de er og hvordan de handler viser deres pedagogiske grunnsyn, det speiler seg i væremåte, hvordan de ønsker å ha det på avdeling og hva som vektlegges i planer. Gunnestad (2014, s. 180) skriver at pedagogisk grunnsyn er «det synet en har på barn og barndom, på livet, på læring og utvikling, på verdier og normer, på kultur og annet, vil påvirke både valg, prioriteringer og vektlegging av ulike elementer i planen»

1.4.2 Sosial kompetanse.

I følge Rose-Krasnor (gjengitt i Vedler, 2007, s. 33) består sosial kompetanse av fire kompetanse kategorier: sosiale ferdigheter, status i kameratgruppen, relasjoner og vennsforhold og funksjonell tilnærming. Disse definerer og skal hjelpe oss å forstå begrepet sosial kompetanse og viser hvordan sosial kompetanse kan utvikles. Roaldset (2014) skriver at sosiale ferdigheter er den sjette grunnleggende ferdigheten. «Sosiale ferdigheter er spesifikk atferd som en person utfører i en gitt situasjon for å handle kompetent i en bestemt sosial sammenheng». Vedler (2007) skriver at en rekke forskere mener at hvis en skal se på individets sosiale kompetanse kan en bruke kvalitet på barnets vennsforhold som en pekepinn.

1.4.3 Anerkjennelse

«Anerkjennelse er et annet ord for synkront samspill, en symmetrisk relasjon med gjensidig respekt» (Melvold & Øverenget, 2015, s. 66). Jeg tror at å bli møtt med anerkjennelse er noe alle ønsker, det føles godt og dette er noe begge må oppleve hvis en relasjon skal være i utvikling. En forutsetning for å kunne møte andre med anerkjennelse er at du har tro på at du selv har en verdi, at du har et bevist forhold til deg selv og dine opplevelser (Melvold & Øverenget, 2015).

1.5 Oppbygning av oppgaven

I innledningen presenterer jeg bakgrunnen for valgt tema, og hvordan jeg kom frem til akkurat den problemstillingen, og avgrensninger. Videre tar jeg for meg noen begreper og avklarer disse. Teorikapittelet handler om hva vennskap er, hvorfor en skal fokusere på vennskap blant barn, med vekt på sosialt samspill, senere i livet, Meads speillingsteori og Maslows behovspyramide. Jeg ser også personalets rolle, og hvordan deres pedagogiske grunnsyn kan være med å påvirke barns vennskap, fremtidige eller allerede eksisterende. Videre kommer metodekapittelet hvor jeg skriver om hva en metode er, hvorfor jeg valgte denne metoden og fordeler og ulemper ved denne metoden. Her skriver jeg også litt om validitet og reliabilitet, valgt av informanter og det etiske i forbindelse med datainnsamling. Så kommer drøftingskapittelet, her drøfter jeg funnene mine opp mot teorien jeg har valgt i oppgaven. Jeg har valgt å slå sammen funn- og drøftingskapittelet, da dette gir en bedre struktur til oppgaven min. Til slutt kommer avslutningen.

---

2. Teori

I barnehagen møter barn andre barn, men også voksne. Hele dagen er barna i relasjoner med andre barn og voksne. Kvaliteten på relasjonen er viktig for trygghet og trivsel. Barn-barn-forhold er preget av et symmetrisk forhold, mens barn-voksen relasjon er et asymmetrisk forhold (Vedler, 2007). Det er dette forholdet jeg i denne oppgaven vil legge vekt på. Jeg ser på barn-barn-forhold, men da stort sett fra de ansattes perspektiv. Som ansatte i barnehagen er vi kulturformidlere, våre handlinger og væremåte påvirker barna. Både det vi sier, hvordan vi sier det og kroppsspråket samlet formidler vår kultur (Larsen & Slåtten, 2014). For som Barsøe (2013) skriver så lærer mennesker av å se på andre, og at for å være en god rollemodell må det være samsvar mellom handlinger og det som blir uttrykt verbalt.

2.1 Hva kan vennskap være?

Selve begrepet *venn* kommer fra det gammelnorske ordet *vinr*, som er beslektet med det latinske ordet *venus* (kjærlighet, skjønnhet). Venus blir i den romerske mytologi oppfattet som kjærlighets og skjønnhets gudinne. Det engelske begrepet *friend* kommer fra gammel engelsk *FrEon* = *to love*, det franske begrepet *ami* kommer fra latin *amicus*=*venn*, *elskede* (jfr. *Amor*, det latinske navnet på kjærlighetsguden).

Greve (2009, s. 25)

Min erfaring er at folk flest ikke er opptatt av hvor selve begrepet venn kommer fra, men at barn i barnehagen veldig godt vet hva en venn er, de har klare oppfatninger om hva en venn skal og ikke skal gjøre, og noen får til og med tittelen bestevenn. Barn som leker mye sammen kan oppfatte hverandre som venner, de får en helt spesiell relasjon. Også Borge (2009) støtter opp om denne erfaringen. Hun skriver at «vennskap er knyttet til opplevelsen av vennskap hos barnet selv» (Borge, 2009, s. 4). Ergo, andre kan ikke avgjøre om noen er venner. Det er bare barnet selv som vet om det har en venn eller ikke. Kari Pape (2010) skriver at det er forskjell mellom vennskap og kameratskap, og at barn skiller tydelig på dette. Hun skriver at «vennskap er altså preget av en nærhet og en intimitet som ikke finnes i samme grad mellom kamerater» (Pape, 2010, s.112). At kameratskap er noe som er mellom barn som tilbringer mye tid sammen i barnehagen eller sosiale aktiviteter, den mangler den fortroligheten som vennskap har. En definisjon på venn er ifølge Howes (gjengitt i Vedler, 2007, s. 36) «stabile, følelsesmessige, dyadiske relasjoner, preget av at man foretrekker hverandres selskap, preget av gjensidighet og deling av positive følelser».

2.2 Vennskap i offentlige dokumenter

I Lov om barnehager (2005) står det i §1: «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap». *Rammeplan for barnehagens oppgave og innhold* (Kunnskapsdepartementet, 2011) gir retningslinjer til barnehagene om voksenrollen og barns vennskap. Det står i rammeplanen at «Samspill med andre er avgjørende for barns utvikling. Fellesskapet i barnehagen er derfor viktig som læringsarena, og vennskap blir grunnleggende for et godt fellesskap» og «Barnehagen skal legge til rette for at barna kan danne vennskap» (Kunnskapsdepartementet (2011, s. 21). Rammeplanen sier også at for å få venner må barn delta i lek og være i samhandling med andre, lære sosiale koder og utvikle sin sosiale kompetanse. Sosialt samspill handler om å være i positivt samspill med andre i ulike situasjoner, og at denne egenskapen er viktig for vennskap, både for å få og å holde på eksisterende venner.

2.3 Vennskap, hvorfor det?

I dette kapitlet skriver jeg om hvorfor vennskap er så viktig. Hvordan samspillet påvirker den sosiale kompetansen, hvordan det påvirker barnet senere i livet. Avslutningsvis forklarer jeg Meads speilingsteori og Maslows behovspyramide.

2.3.1 Det viktige samspillet, sosial kompetanse.

Kari Lamer (1990) skriver om viktigheten av å få være en del av fellesskapet. At de barna som faller utenfor får færre muligheter til å utvikle sin sosiale kompetanse. Konflikt handler om at flere vil realisere sin egen vilje, og derfor møter de motstand. Barn som samhandler med andre barn vil til stadighet komme i slike type konflikter, og ifølge Lamer (1990) påvirker dette barnas kognitive utvikling. Det påvirker barnas evne til rolletaking, med dette mener hun barnas evne til å se ting fra den andres perspektiv: At den andre parten har andre følelser, ønsker og behov enn deg selv. Drugli (2014, s. 86) referer i sin bok til Hamre og Pianta som mener det er en sammenheng mellom kvaliteten på relasjonene i barnehagen og hvordan barn fungerer både faglig og sosialt i 8. klasse.

Flaten (2013, s. 145) skriver: «Å bygge vennskap i barnehagen er et steg på veien i det å bli flink til å dekke de sosiale behovene barnet har». Bukowski, Newcomb og Hartrup (referert i

---

Flaten, 2013, s. 147) mener at ved å legge grunnlaget for lek, og muligheten til å bygge vennskap, gir en barn de aller beste muligheter for å utvikle seg sosialt, at det ikke finnes noen andre relasjoner som gir en slik erfaring

Barn som viser høy sosial kompetanse er ofte de som er populære venner og lekekamerater ifølge Tetzchner (referert i Drugli, 2014, s. 46). Typisk for disse barna er at de tror på seg selv, de har gode sosiale erfaringer og tror på at de klarer å lykkes i sine sosiale initiativer. Positive erfaringer øker selvtilliten og troen på at andre vil dem godt, dette gjør at de igjen søker sosialt samspill med andre. Det blir en positiv spiral, har du først klart å få en venn er muligheten stor for at du klarer det igjen (Lamer, 2014; Pape, 2010). Lamer (2014) skriver at barna vokser med og på erfaringene, og er i stadig utvikling og får samtidig anerkjennelse og mestringsglede. Å være i sosialt samspill med andre gjør at en blir bevisst alle sine språk, ikke bare det verbale, men også de non-verbale slik som kroppsspråket, bevegelser og ansiktsuttrykk. Dette gjør at disse barna har lettere for å tilpasse seg situasjoner, de leser hele bildet og har lettere for å tilpasse seg samfunnet på en måte som er sosialt akseptert. Vygotsky (referert i Öhman, 2012) mener at sosialt samspill påvirker barns kognitive utvikling. Han sier at barnet konstruerer kunnskaper i samspill med andre: det du klarer sammen med noen i dag, klarer du alene i morgen. Dette omtaler han som «den nærmeste utviklingszone».

2.3.2 Senere i livet

Det å skape gode relasjoner i barndommen er avgjørende for resten av livet. Palsdottir (2015) mener at alle minner fra barndommen som er pakket vekk, ikke bearbeidet, kommer igjen i voksen alder. Det påvirker oss når vi opplever lignende situasjoner som voksne, vi kjenner på den gamle følelsen fra da vi var barn blandet med den følelsen man kjenner på som voksen.

Lieng (2017) skriver: «Evnene til lek og vennskap er viktig for å lykkes i livet» Han skriver det å få venner ikke er noe som kommer av seg selv, men noe som må jobbes med. At det kreves en kompetanse for å utvikle vennskap, og at denne kunnskapen er kriterier for suksess i livet. Sosial kompetanse er noe en trenger for å kunne fungere bra i samfunnet. Greve (2009) skriver at forskerne Vedeler og Bilenberg hevder at barnehagebarn som ikke klarer å få seg venner kan få problemer i puberteten eller i «tidlig voksenlivet». At disse barna har en større risiko for å utvikle atferdsproblemer og at de sliter med å finne sin plass.

2.3.3 Mead – utvikling av selvbevissthet.

Mead er kjent for sin utforming av speilingsteorien. Han skriver at selvet utvikles i samspill med andre over tid, at vi speiler oss i andre og selvoppfattelsen er formet av interaksjonen. Han skriver også at en viktig del av utviklingen handler om å forstå at mennesker er forskjellige. At andre barn har andre behov enn deg selv, og å få barnet til å skille mellom andres og egne behov. Mead (1952) skriver at mennesket definerer seg selv ut i fra tilbakemeldinger fra omverden, påvirkning utenfra. Det viser hvor viktig vennskapet har vært for barnets utvikling, ikke bare for å utvikle vennskap og relasjon med andre, men også i egen dannelse (Mead, 1952). Også Gadamer (gjengitt i Øksnes & Greve, 2015, s. 28) bruker ordet speiling, han sier at vi ikke bare speiler oss i andre, men også gjenkjenner oss selv i den andre.

2.3.4 Maslows behovspyramide

Maslow har utviklet en pyramide for menneskers grunnleggende behov. Den er delt inn i fem etasjer, hvor de tre nederste er det vi trenger å få dekket slik at vi kan fungere, de to øverste er behov en ikke må få dekket for å kunne leve, men det hjelper på livskvaliteten. Aller nederst finner vi de mest grunnleggende behovene, de fysiologiske behovene som mat og søvn. Den neste etasjen inneholder behovet om trygghet og sikkerhet, videre kommer de sosiale behovene som kjærlighet og tilknytning. I 4.etasje er det behovet for respekt og anerkjennelse og til slutt selvrealisering (Gunnestad, 2014). «En rimelig tilfredsstillelse av disse grunnleggende behovene vil sette barna fri til å utforske, eksperimentere, være kreative og skapende, engasjere seg og slik møte behovene for mestring/anerkjennelse og selvrealisering» (Gunnestad, 2014, s.85). Jeg tar det som en forutsetning at alle barn i norske barnehager får dekket de fysiologiske behovene, jmf. Lov om barnehager (2005) og Rammeplan (Kunnskapsdepartementet, 2011), og vil derfor ikke skrive mer om disse i min oppgave, de to neste etasjene derimot, trygghet og sosiale behov, ser jeg som relevante for denne oppgaven. I følge pyramiden til Maslow er trygghet en forutsetning for sosiale behov. Altså et barn må oppleve trygghet før det kan utvikle sin sosiale kompetanse. Det er disse behovene de som jobber med barn har «ansvar for», og det er her det pedagogiske grunnsynet kommer til uttrykk. Glaser (2013) skriver at i de første leveårene er det foreldrene som er de viktigste i barnets liv, de påvirker barnets utviklingsprosess. Etter hvert som barnet vokser og begynner i barnehage vil personalet være med å påvirke i denne prosessen. Dette finner jeg interessant, da mange barn i dag starter i barnehagen fra svært tidlig alder. Man kan snakke om «dobbeltsosialisering», da barnehagen ofte er «like viktig» som foreldrene for barn i tidlig

---

alder. Våre holdninger og vårt pedagogiske grunnsyn er med på å forme barnet. Det viser hvor viktig det er at vi alltid tenker barnets beste i enhver handling. Aslanian (2016) hevder at den måten et barn blir behandlet på vises videre i hvordan barn behandler andre, og seg selv. At ved å vise en kjærlig, anerkjennende og tolerant holdning ovenfor barnet, vil det lettere vise dette ovenfor seg selv og andre barn.

Figur 1 Maslows behovspyramide

Gunnestad (2014, s. 22)²

2.4 Personalets rolle

Samfunnet er i stadig endring, og det må personalet i barnehagen også være. Barnehagen kan ikke være statisk, at den er lik i dag som for 20 år siden. En barnehage med god kvalitet har personale som er i stadig utvikling (Barsøe, 2013). Pianta (referert i Drugli, 2014) kaller samspillet mellom et barn og en voksen i barnehagen for dyadisk samspill, det vil si samspill mellom to personer. Og hvordan samspillet mellom disse personene er over tid og i forskjellige situasjoner lager et bestemt samspillsmønster som bare er gjeldene for disse to. Hvilken holdning du har til hvert enkelt barn kan være med å påvirke deres mulighet for å utvikle

---

² Pyramiden er laget av meg på bakgrunn av informasjon hentet fra Gunnestad (2014, s. 22).

vennskap. Kari Pape (2010) skriver at barn adopterer de holdningene som voksne viser andre barn, enten de er positive eller negative.

Ifølge Foucault (Rønbeck, 2012) er en diskurs en etablert sannhet, og i barnehagen finnes det mange diskurser om hvordan få vekk uønsket atferd. Barsøe (2013) skriver at personalet i barnehagen ofte tenker at negative handlinger må få en konsekvens eller straff, noe som støtter min erfaring. Dette gir liten læringseffekt, noe behavioristene slår fast. Er en heldig lærer barna at det skal slutte med akkurat den atferden, men barnet lærer ikke å finne andre mer konstruktive metoder. En må heller prøve å forstå barnet, ta dets perspektiv, forstå hvorfor det handler som det gjør og hjelpe det å finne egnede løsninger. Være i forkant og sette inn tiltak for å slippe uønsket atferd, ikke henge etter å komme med straff.

Det er alltid den voksne som er ansvarlig i relasjon med barn, aldri barnet. I en voksen-voksen relasjon er ansvaret delt, men når voksne er i relasjon med barn er det kun den voksne som er ansvarlig. Er personalet avvisende og lite inkluderende vil barnet mest sannsynlig speile, og vise de samme følelsene tilbake (Palsdottir, 2015). For som Tore Brøyn (2017, s. 18) skriver: «Alle elever ønsker å bli sett –det gjelder også de elvene som uttrykker at de ønsker å være i fred». Selv om han skriver om eldre barn som går på skolen, tror jeg at dette gjelder de fleste mennesker, uansett alder.

Personalet bør være oppmerksomme på at ikke alle vennskap eller relasjoner mellom barn er positive. For som Kari Lamer (2014), skriver må vi som jobber med barn bli bedre på å vurdere samspillet mellom barn, om det er heldig eller uheldig for den sosiale utviklingen. Er det sånn at det alltid er det samme barnet som bestemmer og lager regler på bekostning av de andre, et sosial hierarki? Er det noen barn som alltid må være hunden som venter utenfor, eller pappaen som er på jobb. I så fall må personalet være aktive rundt barn som leker, fange opp slike ekskluderende holdninger, og hjelpe det utestengte barnet inn i lek, og veilede det dominerende barnet på god lekeatferd.

Greve (2009) skriver at det er barnehagens ansvar å hjelpe barna å bygge vennsapsrelasjoner. Det betyr ikke at en trenger å bruke hele dagen på å leke med barna, men at en må være til stede så en vet skjer hva som skjer.

I *Fremtidens barnehage* (Kunnskapsdepartementet, 2013) står det flere steder om de ansattes rolle. Blant annet at de ansattes sosiale kompetanse er avgjørende for barns utvikling og trivsel.

Og at personalet skal være med å utjevne de sosiale skille, at alle barn får like muligheter til å utvikle sin sosiale kompetanse uavhengig av hvem du er og hvor du kommer fra.

2.4.1 Rollemodeller

«Alle gjør så godt de kan, til enhver tid ut i fra sine enge forutsetninger» Palsdottir (2015, s. 21). Palsdottir skriver at menneskesynet går i arv fra generasjon til generasjon. Det blir en slags dominoeffekt, at måten et barn blir møtt på er måten barnet oppfatter seg selv. Barn speiler seg i de voksne, både i ord og handlinger. Hvis en viser en dømmende måte overfor barn kan barnet bli dømmende ovenfor seg selv, og andre. Hun skriver om at samfunnet i dag er så opptatt av å «finne fem feil», at vi bruker mye tid på snakke nedlatende om andre, finne feil og mangler. De ordene som brukes i relasjon med andre kan skape en nærhet og gi muligheter for vennskap, men ord kan også brukes for å skape avstand. Barsøe (2010, s. 88) hevder at «Barn lærer ikke det vi sier de skal lære, men de lærer av det vi gjør, og det vi øver på». Dette kan være lett å glemme, en må ikke bare tenke på hvordan en uttrykker seg verbalt, men også hvordan en uttrykker seg med hele kroppen, holdninger, ansiktsuttrykk og tone på stemmen. Det er helheten som er avgjørende for barnet.

2.4.2 Anerkjennelse

I følge Bateson (referert i Wolf, 2014) er det kun den som leker som vet om den leker. Og denne leken må personalet anerkjenne. Når barn som leker sier nei til å inkludere flere barn i sin lek må det respekteres, kanskje er de i en verden hvor det ikke er plass til andre. Ved å «tvinge» de til å inkludere flere kan denne leken med stor sannsynlighet blir oppløst. I følge Øksnes (2010) skaper venner sin egen lekeverden som er unik og passer kun for akkurat disse to. Denne lille verden barna skaper sammen kan ikke skapes med andre enn akkurat disse to, det er bare i samspill mellom disse at akkurat denne verden oppstår.

For barn handler det å være i barnehagen om å være sammen med andre barn, om relasjoner. Barn leker hele tiden, de kan ikke noe for det, de må bare leke. I denne leken er det så viktig at alle får være med, for det er hvis en leker over tid at vennskap kan dannes. Skal barn få leke over tid og utvikle vennskap må personalet forstå hvor viktig leken er. De bør være til stede og legge til rette slik at barna får mulighet til å leke, som for eksempel komme med rekvisitter. Personalet må være der for de som ikke har utviklet lekekompetansen sin godt nok, veilede og støtte slik at de kommer inn i relasjon med andre barn (Pettersen, 2016). Personalet kan

tilrettelegge og hjelpe barn til å utvikle vennskap, men vennskap vil alltid være frivillig og ikke noe andre kan konstruerer (Pape, 2010).

---

3. Metode

I dette kapittelet skriver jeg om hva en metode er, hvorfor jeg har valgt denne metoden og fordeler og ulemper. Jeg tar også opp validitet og reliabilitet, forklare valg av informanter og til slutt skriver jeg litt om etikk i forbindelse med innsamling av data.

3.1 Hva er en metode

Aubert (referert i Dalland, 2012, s. 111) definerer en metode slik: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» Larsen (2007) skriver at metode er verktøyet eller et redskap som brukes for å få ny kunnskap eller til få svar på spørsmål. I følge Dalland (2012) er metode en fremgangsmåte som forteller hvordan vi kan gå frem for å etterprøve kunnskap. Det finnes to hovedtyper metoder en kan bruke, kvalitativ eller kvantitativ. Disse to metodene innhenter forskjellig type data, så en må i forkant vite hva en ønsker å finne ut av, og velge dertil egnet metode. Kvantitativ metode er den metoden en skal bruke hvis en ønsker å samle inn data i målbare enheter, slik som tall og prosenter. Og kan benyttes hvis en for eksempel er ute etter hvor mange menn det jobber i en barnehage eller hvor stor andel av 3-åringer som går i barnehagen. Ønsker en derimot meninger og opplevelser, ting som ikke kan måles bruker en den kvalitative metoden. I denne kategorien kan en bruke intervju eller observasjon, eller en blanding av begge deler. «Kvalitative undersøkelser har ofte problemstillinger som er løsere formulert enn ved kvantitative undersøkelser, men en kan også benytte seg av formulerte spørsmål innenfor kvalitativ forskning» (Larsen, 2007, s.75).

3.2 Begrunnelse for valg av metode

I min oppgave ønsker jeg å få større kunnskap om voksnes holdninger til barns vennskap, og hvordan de løser dette i hverdagen på avdelingen. Derfor har jeg valgt en kvalitativ metode, en metode hvor jeg finner egenskaper hos ansatte i barnehagen, dette er ting som ikke kan tallfestes eller måles. Bergsland & Jæger (2014) skriver at kvalitativ metode handler om å rette blikket mot mennesket, få innsikt i hvordan det uttrykker seg språklig eller gjennom handlinger. Dette bør skje i en naturlig kontekst. Jeg ønsker å vite om de voksne ser på barns vennskap som noe viktig, om de legger til rette for vennskap mellom barna. Underveis var

jeg innom tanken på observasjon som metode, dette ville gitt meg mer innsikt i det som faktisk skjer på avdelingen. Denne metoden valgte jeg bort da jeg opplevde at den kun sa noe om her og nå-situasjonen, og det ville krevd for mye tid å få et godt og omfattende materiale. Så valget falt på intervju, et strukturert intervju. Måten jeg la opp dette på er at jeg i forkant lagde en intervjuguide med ferdige spørsmål, disse la grunnlag for samtalen, en slags ramme (Løkken & Søbstad, 2013). Alle informantene ble stilt de samme spørsmålene i samme rekkefølge (se vedlegg 1). På denne måten begrenset jeg informasjonen jeg mottok, jeg kunne spørre når jeg ønsket å få dypere svarene, eller kunne gå videre når jeg hadde fått tilstrekkelig informasjon. Et slikt type intervju kaller Larsen (2007) intervju med intervjuskjema.

3.2.1 Fordeler og ulemper ved intervju

Fordelen med intervju er at en kan oppsøker og avtaler tidspunkt for en samtale, dette gjør at vedkommende ikke har så lett for å avlyse, i motsetning til spørreskjemaer hvor det er lettere å la være å fylle ut. Ved å møte noen ansikt til ansikt gir det meg muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og få utfyllende svar. Jeg kan lett rette opp i misforståelser eller forklare hvis vi snakker forbi hverandre. Intervju er basert på et subjekt-subjekt-forhold, og både jeg som intervjuer og intervjuobjektet er med på å påvirke intervjuet (Bergsland & Jæger, 2014). Ulempen er at det kan være vanskelig å få med seg alt som blir sagt underveis, det kan være en fordel å ta opp intervjuet slik at en kan sitte i ro og fred og bearbeide materiale i etterkant. Problemet her er personvern, så jeg valgte å ikke bruke opptaksutstyr, men heller notere så godt jeg kunne underveis. Jeg satte meg ned da jeg kom hjem og skrev ned alt jeg kom på i etterkant, både ting som ble sagt, kroppsspråk og stemning. Intervju som metode sier ikke noe om hvordan forholdene er i barnehagen, og hva pedagogiske ledere mener generelt. Jeg får kun frem hva akkurat de jeg intervjuer mener, selv om jeg prøver å formulere spørsmålene slik at jeg får frem hva som er trenden og ikke kun personlig mening. En utfordring kan være det Dalland (2012) beskriver som forskningseffekten, intervjupersonen svarer det de tror jeg ønsker å høre og ikke hvordan ting er. Eller de svarer hvordan de skulle ønske det var, men at det i hverdagen ikke blir slik. Derfor er jeg tydelig på at det ikke finnes noe rett eller gale svar. Under intervjuet prøver jeg å være så objektiv jeg kan, legger mine personlige erfaring til side, og høre med nøytrale ører. Jeg må noterer det jeg faktisk hører og ser, og ikke det jeg tror blir sagt, er noe uklart må jeg stille oppfølgingsspørsmål og få avklart usikkerheten. Slik vil også andre som utfører en lignende undersøkelse, eller som hører på vår samtale sitte igjen med samme resultat.

3.3 Validitet og reliabilitet

«Metodene skal gi *troverdige kunnskap*. Det betyr at kravene til validitet og reliabilitet må være oppfylt» skriver Dalland (2012, s. 52). Larsen (2007) skriver at validitet handler om hvor gyldig og relevant dataen vi samler er for problemstillingen. Det er viktig at jeg stiller de riktige spørsmålene slik at jeg får svar det på jeg ønsker. Er spørsmålene mine formulert slik at jeg sitter igjen med informasjon om de voksnes syn på barns vennskap, og hvordan de påvirker dette? Eller sitter jeg igjen med kunnskap om vennskap mellom barn? For som Løkken og Søbstad (2013, s. 123) skriver; «Spørsmålet er om testen er gyldig, om den måler det den er tilsiktet å måle». Validitet handler også om hvor gode forberedelser som gjøres i forkant av intervjuet, det nytter ikke å møte opp og satse på at ting går seg til underveis. Dette er en utfordring for meg som har liten eller tilnærmet ingen erfaring på området. Jeg gikk inn i intervjuene med en plan og forventning om hva som skulle skje, men underveis så jeg at ting ikke ble slik jeg hadde trodd. Jeg har vært litt forutinntatt, spørsmålene mine var lagt opp i en rekkefølge etter hva jeg forventet at informantene skulle svare. Det gjør at det er vanskelig for meg å få til gode overganger. De forskjellige informantene legger vekt på forskjellige ting, og jeg ser det kan være vanskelig å dra samtalen i den retningen jeg ønsker. De snakket om det som de er opptatt av og ser på som relevant, og det stor ikke alltid i samsvar med det jeg ønsker å vite mer om. Jeg kunne gjort intervjuet til en fleksibel prosess, hvor informantene kunne styrt samtalen mer, og jeg kunne tilpasset og endret spørsmålene underveis, da ville undersøkelsen min blitt mer nøyaktig og pålitelig ifølge Lasen (2007), informasjonen hadde blitt mer valid. Problemet nå kan være at jeg trekker slutninger på feilaktig eller for tynt grunnlagt (Larsen, 2007). Som jeg tidligere har skrevet handler validitet om hvor gyldig og relevant dataen jeg samler inn er, reliabilitet handler om pålitelighet og nøyaktighet, at målingen utføres korrekt. I kapittel 3.3, *Fordeler og ulemper*, skriver jeg at andre som utfører samme intervju eller hører på mitt intervju skal sitte igjen med samme informasjonen. At jeg ikke lar mine personlige erfaringer og personlighet styre min oppfattelse, det er reliabilitet (Larsen, 2007). «En måte å sikre høy reliabilitet på er å holde orden på intervju- og observasjonsdataene, slik at en ikke for eksempel blander sammen hvem som har sagt hva» (Larsen, 2007, s. 81). Ytre faktorene kan være med på å påvirke testens reliabilitet, slik som sykdom, humør på informantene og forholdene rundt intervjuet, hvordan en stille spørsmålene og hvordan de er utformet (Løkken & Søbstad, 2013).

3.4 Valg av informanter

Valg av informanter kan være med å påvirke gyldigheten og påliteligheten, validitet og reliabiliteten. Jeg har valgt personer jeg har kjennskap til, som jeg har jobbet sammen med eller sett i arbeid med barn. Dette fordi jeg videre i oppgaven ønsker å se litt på om det jeg får av informasjon under intervjuene stemmer overens med mine erfaringer. For at det ikke skulle føles som noe press å delta valgte jeg å sende skriftlig forespørsel på melding, da blir det enklere for personene å si nei hvis de ikke ønsker å delta (Dalland, 2012). Jeg har valgt tre informanter, dette gir meg nok informasjon til å jobbe med i denne oppgaven. For som Dalland (2012) skriver, så handler kvalitative undersøkelser om å gå i dybden, og å innhente mer informasjon enn en klarer å benytte er unødvendig. Personene jeg har valgt i min undersøkelse er alle kvinner med mange års erfaring fra barnehage, og alle jobber til daglig som pedagogiske ledere.

3.5 Etikk i forbindelse med datainnsamling

«Etikk dreier seg om normene for riktig og god livsførsel» (Dalland, 2012, s. 96). Aller først informerte jeg deltakeren om at undersøkelsen min er helt frivillig, at de i forkant, underveis eller etterkant kan trekke seg hvis de ønsker det (Larsen, 2007). Forskningsetikk handler om å ta vare på personvernet og sikre at resultatene av forskingen er troverdige (Dalland, 2012). Min beskrivelse av informantene er av en slik art at det ikke er mulig å identifiserer dem ut i fra opplysningen jeg har gitt, de er helt anonyme. Men jeg gir informasjon som er nødvendig og interessant for denne oppgaven og dens problemstilling. For å lettere kunne holde orden på de forskjellige informantene videre i oppgaven har jeg valgt å kalle de Renate, Linda og Olivia. Jeg informerte i forkant av intervjuet hva jeg ønsker å bruke informasjonen til, og hvordan den skal brukes. Når personer deltar på et slikt intervju som jeg har lagt opp til, deler de av seg selv, sin personlighet, sine erfaringer og kunnskap. En blir sårbar når en utleverer seg selv på denne måten, og dette må jeg være klar over og ta hensyn til. Ved at jeg velger så få informanter og at jeg velger å oppgi veldig begrenset med informasjon er bevisst fra min side. For som Løkken & Søbstad (2013) skriver så er folk redde for å dumme seg ut, blir usikre på hvordan de oppfører seg og bli brydd når de føler de blir «tatt på fersken». Senere i oppgaven skriver jeg litt om informasjonen jeg har fått under intervjuene og hva jeg selv har erfart og opplevd. Dette kan oppleves å være i gråsonen rent etisk, hensikten min er ikke å ta noen, men jeg forstår at noen kan oppleve det slik. Grunnen til at jeg ikke deler mine erfaring med

informantene under intervjuet er at de ikke skal føle seg brydd eller føle at de blir tatt i løgn. I jobb med mennesker kan det være stor avstand mellom hvordan en ønsker å ha det i hverdagen og hvordan løse situasjoner, og hva som er mulig å gjennomføre. Når informantene snakker om stortingsmeldinger og rammeplanen velger jeg å ikke ha referanser, da dette er deres utsagn.

4. Drøfting

I denne delen skal jeg drøfte og belyse ulike sider av problemstillingen. Jeg presenterer funn fra empirien sammen med relevant teori som er nevnt tidligere i oppgaven, og eventuelt annen teori jeg mener er relevant. Etter å ha utført intervjuene så jeg at det som interesserte informantene mest og hvor de selv følte de hadde mest påvirkningskraft var under måltidet. Så store deler av intervjuet handlet om måltidet, og selv på andre spørsmål var det eksempler og erfaringer fra måltidsituasjoner informantene kom med. Derfor omhandler en stor del av min drøfting måltidsituasjonen og de ansattes rolle knyttet til barns vennskap.

4.1 Hva er vennskap?

Å definere vennskap er vanskelig. Du vil få like mange forskjellige svar som det er mennesker du spør. Noe som går igjen i svarene til mine informanter når de skal fortelle hva vennskap betyr for dem, er trygghet, tilhørighet, til å stole på og følelsen av å være del av et fellesskap. Linda legger vekt på at en venn ikke trenger å være lik deg, eller dele samme meninger om ting, heller tvert imot. Men at en venn aksepterer deg for den du er, og vil være sammen med akkurat deg. Jeg er som jeg er og du liker meg akkurat slik. Greve (2009) skriver om akkurat dette, at vennskap handler om en frivillig relasjon, at det er barn som ønsker å være sammen. Du er min venn fordi du er akkurat deg, og du kan ikke byttes ut med hvem som helst. På den andre siden er Greve (2009) uenig med Linda i at venner gjerne kan være forskjellige, hun skriver at hun har kommet frem til at barn som har felles interesser og ser på hverandre som like oftere blir venner. Vennskap er noe frivillig, så når Olivia sier at hun er opptatt av at alle på avdelingen skal være venner, selv om de ikke leker sammen så byr det på noen utfordringer med tanke på hvordan en definerer vennskap. Da gir Olivia, ifølge Greve (2009), begrepet vennskap en moralsk disiplinende betydning. Personalet som jobber med barn legger ofte noe annet i begrepet venn i jobbsammenheng enn det vi gjør ellers. At vi ved å be barn være venner egentlig bruker det som motstykke til uvenn. Slik som når Linda sier «her skal alle være venner» og at alle skal kunne leke sammen og inkluderer hverandre. Problemet kan noen ganger være at personalet definerer vennskap ut ifra sin egen definisjon og erfaring, at vi ikke helt forstår at vennskap ikke er naturlig og universelt, men historisk, kulturelt og sosialt bevegelig. At regler om vennskap egentlig handler om regler om samvær (Øksnes & Greve, 2015). Når generasjonen som dannet vennskap i frie former i skogen og på gata, skal sette seg inn i dagens vennskap mellom barn som er «låst» i en barnehageinstitusjon med systemer og

---

rutiner i en styrt hverdag, kan det blir vanskelig å forstå. Deres erfaringer og opplevelser er annerledes enn dagens barn.

4.2 Vennskap i offentlige dokumenter

Hverken Linda, Renate eller Olivia sier noe om at det er nevnt vennskap i deres virksomhetsplan, årsplan eller andre planer barnehagen har. Renate nevner derimot at de jobber mye med sosial kompetanse. Hun sier at en dag i uken er en «hjertedag», da jobber de med noe de kaller hjerteprogrammet. Det handler om sosial kompetanse, og vennskap er en stor og viktig del av dette programmet. Olivia nevner: «denne vennegarantien enkelte barnehager opererer med», og har et stort engasjement rundt at vennskap er noe frivillig og dermed ikke kan garanteres. Alle informantene nevner rammeplanen. Olivia sier at rammeplanen sier noe om at alle barn skal føle seg som en del av fellesskapet, og det tolker hun som at alle skal ha en venn. Og at det er de voksne om har ansvar for dette. Linda nevner i tillegg stortingsmelding 19, og at det der står noe om vennskap. Alle er klar over at det ligger noen føringer i de offentlige dokumentene med tanke på barn, vennskap og de voksnes ansvar rundt dette. I *Tid for lek og læring, bedre innhold i barnehagen* (Kunnskapsdepartementet, 2016) står det om vennskap, det står at barnehagen skal være et trygt sted for fellesskap og vennskap. At leken fremmer vennskap, trivsel og utvikler sosiale ferdigheter. «Barn uttrykker at lek og vennskap er det viktigste i barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 30). Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) inneholder også noe konkret om vennskap, som jeg tidligere har nevnt i kapittel 2.2, *Vennskap i offentlige dokumenter* selv om ingen av informantene hadde lagt merke til dette. Dog er det ikke alltid rammeplanen ser på vennskap som noe som har egenverdi, men et middel for å oppnå læring. Slik som det står skrevet om i kapittelet om læring «Vennskap og tilrettelegging for gode relasjoner i barnehagen er forutsetning for god læring og opplevelse av glede og mestring» (s. 27). Her ser en på vennskap som et mål for god læring. Og ikke vennskap for vennskapet skyld.

4.3 Vennskap, hvorfor det?

De fleste informantene nevnte sosial kompetanse som et argument for vennskap, at vennskap hjelper barn å utvikle sin sosiale kompetanse. At vennskap er en berikelse for barna, at de gjennom å ha venner får en bedre hverdag, og at barn som har knyttet tydelige vennsksapsrelasjoner ser ut til å trives bedre i barnehagen. Lamer (2013) mener derimot at god

sosial kompetanse er en forutsetning for å utvikle vennskap. At god sosial kompetanse er viktig for å integreres i barnehagens sosiale miljø, og for å bli verdsatt av venner. Barn som har god sosial kompetanse er oftere i bedre stand til å ta initiativ til vennsksrelasjoner med andre. Dette kan vi se opp imot Maslows behovspyramide (Gunnestad, 2014) som jeg har skrevet om i kapittel 2.3.4, *Maslows behovspyramide*. Barn trenger trygghet og kontakt med andre, barn har et behov for å føle samhørighet med andre, noen å være sammen med. Ifølge Gunnestad (2014) er ikke mennesker skapt for å leve alene, alle har et behov for å være en del av fellesskapet. Imitasjon er en viktig del av det sosiale samspillet. Barna ser på andre barn, og lærer av det.

Olivia påpeker at vennskap ikke alltid er positivt. Dette får meg til å undere over hvem er vi som bestemmer om et vennskap eller positivt eller ikke. Hun forteller at det av og til er usunne vennskap, hvor barna har dårlig påvirkning av hverandre. Det kan være et barn som dominerer over det andre, alt foregår på den enes premisser. Eller at det ene barnets vekst går på bekostning av andre barn. Vennskap er en gjensidig påvirkning, og barn påvirker hverandre på godt og vondt. Barn kan derfor også påvirke hverandre negativt, at barn som har venner med atferdsproblemer eller vansker er mer tilbøyelige til å ofte «adopterer» disse, og selv få større atferdsvansker (Vedler, 2007). Personalet må skille mellom venner som har dårlig påvirkning på hverandre, og venner som gjør ting personalet ikke liker. Støy og «rampestreker» har ingen ting med dårlig påvirkning å gjøre, det er «normal» barneoppførsel, men ofte noe personalet i barnehagen ikke liker. Linda tar opp dette, hun sier at det av og til er krevende å anerkjenne vennskap mellom barn når det går ut over tålmodigheten hennes. At venner som finner på «hyss» fort kan bli delt fordi personalet ikke orker, og augmentet da er at de har dårlig påvirkning på hverandre. Greve (2009) skriver om at hun har vært med på å ødelegge vennskap mellom barn fordi hun brukte «dårlig påvirkning» som argument på atferd hun ikke satte pris på, men som hun skriver så hadde de ikke dårlig påvirkning på hverandre, de hadde det bare fryktelig gøy.

4.4 Personalets rolle

Arge og Hoem (2012, s. 9) som er medlemmer av Barneombudets ungdomspanel skriver at «Voksne har ansvar for å skape vennskap!». Og dette er jeg helt enig i, og noe av grunnlaget for at jeg valgte denne problemstillingen.

Når jeg spør informantene om deres pedagogiske grunnsyn med tanke på vennskap, og hva slags rolle de har med tanke på å hjelpe barn å utvikle vennskap, er det vanskelig å få noe konkrete svar. Ingen har tenkt klart igjennom hvilken rolle de spiller i å påvirke vennskapet mellom barna. De nevner en del ting barna trenger for vennskap, og hvorfor vennskap er bra, men sliter med å si noe om hvilke kvaliteter de ser på som nødvendige å inneha som barnehagelærer. Olivia sier etter hvert at som pedagog må en se at det er et positivt fellesskap på avdelingen, at alle får være en del av gruppen. Enn må passe på at ingen blir utestengt eller at noen aldri har en hånd å holde på tur.

Jeg fortsetter derfor videre til spørsmålet om hvordan de handler i praksis når barn skal deles i grupper og i matsituasjoner. Om de har noen beviste tanker rundt dette. Informantene sier at de sjelden tenker på dette i hverdagen, at de som regel er de som har lyst som får være med på det som skjer. Noen av informantene la vekt på at personalet skulle veilede og hjelpe barn inn i lek, at den personalet kunne delta noe i leken, men ikke være barnets «venn». Dette synet er i tråd med Lamer (2010), hun skriver at voksne ikke kan erstatte et barn når det gjelder vennskap. Og at barn som kan synes det er artig å leke med voksne i perioder, og kan se på voksne som en god erstatning når de ikke klarer å få i gang vennerelasjoner selv. Men i det øyeblikket det får innpass med andre barn vil det alltid velge bort den voksne.

4.4.1 Måltid

Da jeg beveget meg over til spørsmålet om måltidsituasjoner og forholdene rundt dette viste informantene stort engasjement. Så derfor velger jeg å sette av en stor del av oppgaven min til dette. Det var her jeg følte de hadde flest tanker og refleksjoner. Det pedagogiske grunnsynet blant informantene var veldig delt på dette området, noe som også er i tråd med mine erfaringer fra praksis. Linda sier hun har faste plasser på barna, og at hun deler venner ved matbordet, med begrunnelsen at de trenger å lære seg å inkluderer andre, å se forbi vennene og se de andre og det de har å by på. Men som Greve (2009, s. 92) sier så «kan ikke en erstattes av en annen», en slik holdning anerkjenner ikke vennskapet som det er, men legger heller fokuset på å danne nye relasjoner. Matsituasjoner gir muligheten for å danne nye vennskap, de som ikke kommer så tydelig frem i leksituasjoner har mulighet til å vise seg frem og bli «oppdaget» som en potensiell venn. Men Linda er veldig klar på at alle får sitte sammen med noen de liker eller har en god relasjon til. Ved å ha faste plasser blir barna mer likestilt, de populære barna og de mindre populære barna får samme forutsetninger. Renate og Olivia mente at barn må få mulighet til å sitte sammen med den de liker, at det å spise et godt måltid ikke bare handler

om maten en spiser, men også om selskapet. At det er denne helheten som er avgjørende for en god matopplevelse. Aslanian (2016) deler disse informantenes syn, hun skriver om hva som hadde skjedd hvis personalet hadde behandlet sine middagsgjester slik de behandler barna i barnehagen. Da ville vertskapet med stor sannsynlighet ikke fått gjester, og de som eventuelt kom ville gått hjem igjen med en gang. Måltidene i barnehagen kan lett bli mekaniske og funksjonelle, hvor hovedfokuset er grensesetting og struktur. Barna spiser samme fordi de er sultne, og ikke gis muligheten til å dele et godt måltid. Olivia mener at en må se mulighetene som byr seg, som å engasjerer barna i samtaler, lytte til barna og reflekterer og filosoferer over ting barn er opptatt av. Alle informantene snakket om at det kan være problemer med støy rundt måltidsituasjonen og at dette kan oppleves problematisk. Hvordan de løser dette «problemet» ser ut til å være forskjellig, Olivia mener at støy ved matbordet er en indikasjon på at barna koser seg, at å snakke sammen og le er positivt, og at hun med tiden har lært seg at det er slik det skal være³. Linda sier at personalet må være gode rollemodeller, de må vise hvordan en skal oppføre seg rundt bordet, lære de å snakke istedenfor å rope og sitte rolig. Hun mener også at personalet her har en vei å gå, at det alt for lett blir «voksen snakk» ved bordene, og at de spretter hit og dit hele tiden. Barn trenger å bli anerkjent og sett for den de er. Som voksen har en mye makt, barn ser på den voksne som den som sier «sannheten». Det vil si at måten du møter et barn på blir avgjørende for hvordan barnet ser på seg selv, du er med på forme barnet. Barnet danner seg et indre bilde av seg selv ut i fra hvordan de blir møtt av personalet (Palsdottir, 2010).

Renate sier: «Vi slår hardt ned på støy og uroligheter, vi flytter barna fra hverandre, og de blir fratatt muligheten til å sitte sammen ved det måltidet. Men neste dag får de en ny mulighet». Renate, som jobber på småbarnsavdelingen, sier videre at de også tenker på at de som prater blir spredt utover, slik at det blir mer samtale rundt bordet. Dette kan en se i lys av Vygotsky og hans teori om nærmeste utviklingssone. «Det vil si at når et barn interagerer med en dyktigere partner, vil barnet kunne framvise kognitive evner ut over det barnet ellers kunne gjøre alene» (Vedler, 2007, s. 35). Barnet får noen nye erfaringer, det øver på ting det ikke klarer alene sammen med barn som allerede innehar denne kunnskapen, på den måten utvikler barnet seg og lærer nye ting. Corsaro (referert i Øksnes og Greve, 2015, s. 16) mener at personalet alt for ofte rettferdiggjør sine handlinger med begrunnelse for hva slags

---

³(Se tidligere referanse til Greve (2009) i kapittel 4.3 *Vennskap hvorfor det*, om dårlig påvirkning.)

konsekvenser det får for deres fremtid. Da ser en ikke på barndommens verdi akkurat her og nå, men har fokus på hva som kommer. Men hvem vet hva som kommer? Da oppdrar vi jo barn til en fremtid vi ikke vet noe om. En kan jo bare se på seg selv, hvordan er livet nå kontra din egen barndom?

5. Avslutning

Som jeg nevner i innledningen har jeg mange ganger sett at personalet går inn og ødelegger vennskap mellom barn med begrunnelsene at de har negativ påvirkning på hverandre og at de bråker for mye og skaper uro. Men den egentlige grunnen kan være at de bare har det moro sammen. Det som forbauser meg veldig, er at det vi som voksne verdsetter med vennskap og bruker som definisjon på et godt selskap er det samme som vi *ikke* verdsetter hos barn. Hvis jeg inviterer venner på besøk til mat og en hyggelig kveld ønsker jeg at de snakker sammen, at de ler og lager lyd. Jeg ønsker også at alle skal få sitte sammen med noen de liker og trives sammen med. Men i barnehagen ser jeg at de som regel ønsker ro ved bordet, og de som ler og prater sammen får tilsnakk og ikke muligheten til å sitte sammen ved neste måltid.

En annen ting er at vi ofte anerkjenner vennskap mellom barn ut i fra vår egen definisjon og erfaring. Etter mange år i barnehage er min erfaring at det personalet snakker om på møter og det som skjer på avdeling ikke er det samme. På møtene snakkes det om hvordan en ønsker å ha det og hva som skal jobbes med, men dette forsvinner fort i den hektiske hverdagen med sykdom og andre uforutsette hendelser.

Palsdottir (2015) skriver at å være foreldre eller å jobbe med barn er krevende, den største styrkeprøven du kan få i livet. Du kommer til å gjøre feil og det vil være ting du angrer på. Da er det viktig at du har lært deg å si unnskyld, ved å bruke dette ene, men veldig viktig ordet viser du barnet respekt. Du viser at dere er likeverdige som mennesker, og at det er menneskelig å gjøre feil. Fordi som Barsøe (2013, s. 118) skriver «Ingen er ferdig utlærte, det er alltid noe viktig nytt å lære!»,

Jeg og du

*Kanskje vi fødes og fødes
i nye og atter nye liv
til vi til slutt har vært alle mennesker*

*Alt som jeg nu er
har en annen vært før meg
Alt som ander er
skal jeg også en gnag få gjennomleve*

*Likevel er det hver gang
bare jeg som kan være jeg
og bare du som kan være du*

*Det er vissheten om dette
at jeg elsker deg.*

Stein Mehren (2004)

Litteraturliste

- Arge, L. A. & Hoem, L-C. (2012). Voksne har ansvar for å skape vennskap! I J. Sandmark (Red.). *Voksne skaper vennskap: Arbeid med inkluderende miljøer i skolen* (s. 9-22). Oslo: Kommuneforlaget.
- Aslanian, T. K. (2016). *Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barsøe, L. (2010). *Ville og stille barn i barnehagen: Veier ut av låste atferdsmønstre*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Barsøe, L. (2013). *Barnehagelærer som leder: Å lede voksne i arbeid med barn*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland M. D. & Jæger, H. *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-88). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Borge, A. I. H. (2009). Vennskap. *Skolepsykologi* 44 (4), 3-10
- Brøyne, T. (2017). Alle elever ønsker å bli sett –det gjelder også de elevene som uttrykker at de ønsker å være i fred. *Bedre skole*. 29. 1, 18-19.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Drugli, M. B. (2014). *Liten i barnehagen: Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm akademiske
- Flaten, K. (2013). *Barnehagebarn og angst*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- FUS barnehage. (s.a.). *Visjon*. Lokalisert 4. mai 2017, på <http://fus.no/>
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Greve, A. (2009). *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere, en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Rev. utg.). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Fremtidens barnehage*. Meld. St. 24, (2012-2013). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Tid for lek og læring- Bedre innhold i barnehagen*. Meld. St.19, (2015-2016). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>
- Lamer, K. (1990). *En, to, tre, -ingen flere med!* Oslo: Universitetsforlaget.
- Lamer, K. (2014). *Dette vet vi om barnehagen: Sosial kompetanse*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2014). *Nye tider: Nye barnehageorganisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lieng, H. (2017). *Evnen til lek og vennskap er viktig for å lykkes i livet*. Hentet fra [https://www.utdanningsforbundet.no/Fylkeslag/Sor-Trondelag/Nyheter/2017/Evnen-til-lek-og-vennskap-er-viktig-for-a-lykkes-i-livet-/](https://www.utdanningsforbundet.no/Fylkeslag/Sor-Trondelag/Nyheter/2017/Evnen-til-lek-og-vennskap-er-viktig-for-a-lykkes-i-livet/)
- Lov om barnehager, LOV-1995-05-05-19. (2016) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mead, G. H. (1952): *Mind, self and society*. Univeristy of Chicago: Illinois

-
- Mehren, S. (2004). *Kjærlighetsdikt*. Oslo: Aschehoug
- Melvold, L. & Øverenget, E. (2015). *Profesjon og kjærlighet: En bok om de yngste barna i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Palsdottir, H. (2015). *Den undervurderte barndommen: Alt handler om relasjoner*. Oslo: Relasjonsenteret.
- Pape, K. (2010). *Den gode assistenten: En forutsetning for kvalitet i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Pettersen, J. R. (2016). –Vern om den relasjonelle leken. *Verktøykassa* 18(3), 8-10.
- Roaldset, D. (2014). *Den sjette grunnleggende ferdighet: Sosiale ferdigheter*. Hentet fra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/d/>
- Rønbeck, A. E. (2012). Michel Foucaults forfatterskap og ideer. I Rønbeck, A. E. (Red.) (2012). *Inspirert av Foucault*. (s. 9-33) Bergen: Fagbokforlaget
- Trivselsleder. (s.a.). *Trivselsprogrammet*. Lokalisert 4. mai 2017, på <http://www.trivselsleder.no/no/OM-PROGRAMMET/>
- Vedler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Øksnes, M. (2010). *Lekens flertydighet: Om barns lek i en institusjonalisert barndom*. Oslo: Cappelen Damm.
- Øksnes, M. & Greve, A. (2015). Vennskap i barnehagen. I Øksnes, M. & Greve, A. (Red.), *Vennskap*. (s.11-18). Oslo: Cappelen Damm Akademiske

Vedlegg

Vedlegg 1. Intervjuguide.

Vennskap.

Informasjon til informanten

Jeg er barnehagelærer student ved Høgskolen i innlandet, avdeling Hamar. Nå er jeg i gang med siste semester, og det er tid for å skrive bacheloroppgave.

Temaet jeg har valgt er vennskap. Dette er noe som har interessert meg en stund. En periode var det mye fokus på dette i media i forbindelse med vennebenker, vennebamser og lignende. Og i den forbindelse trenger jeg å innhente informasjon og erfaring fra dere som jobber i barnehage. Formålet med disse spørsmålene er at jeg skal få svar på hvordan barnehagene jobber med vennskap og hva slags forhold personale har til tema vennskap i barnehagen.

Hva skjer med informasjonen

På bakgrunn av dette håper jeg du har lyst til å svare på noen spørsmål. Jeg kommer ikke til å bruke navn på hverken deg eller barnehagen din, det er helt anonymt. Det er frivillig og delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å måtte begrunne dette. Dataen som samles inn skal brukes til å drøfte og reflekterer over teori og praksis. Det vil bare være jeg og min veileder som har tilgang til innsamlede data.

Hva innebærer deltakelsen

Det jeg ønsker er å sette litt fokus på de voksnes syn på barns vennskap. Hva tenker vi om vennskap og hvordan vi behandler vi barns vennskap. Verdsettes det eller tenker en at vennskap mellom barn i barnehagen ikke er noe varig. Jeg ønsker også å høre hvordan det løses i praksis, blir barna hørt. Har tema vennskap noe fokus i hverdagen. Problemstillingen min er «Hvordan personalet påvirker barns vennskap», men denne er under behandling og kan endre seg underveis.

Min veileder på Høgskolen i Innlandet er Annikken Lind.

Bacheloroppgaven skal være ferdig 26 mai 2017.

Spørsmål.

1. Hva tenker du rundt ordet vennskap? Hva betyr det for deg?
2. Hva er ditt pedagogiske grunnsyn knyttet til barns vennskap? Og hva er din rolle?
3. Tar du hensyn til venner i gruppeinndelinger i hverdagen. Slik som på tur og andre aktiviteter.
4. Hvordan behandler du venner i måltidsituasjoner?
5. Ser du på vennskap som et utfordring eller ressurs?
6. Vet du noe om vennskap og rammeplan eller andre offentlige dokumenter?